

Tisztelt közgyűlés!

A f. é. Május hó tartott közgyűlésből bizottság lett kiküldve oly célból, hogy a fővárosok részére hozandó municipális törvény, illetőleg annak főbb eleire nézve nyilatkozzék. E bizottság jobbnak látta megvárni míg a törvényjavaslat, a ministerium részéről elkészül mert az egybehívott, ennélfelül bizottság által megállapított szöveg nem nyújtott biztos alapot a bírálatra a mint hogy csakugyan sok és lényeges részekben meg is lett változtatva.

E körülmény így hiszük eléggé indokolja a látfőlagos késedelmet, ami már most a törvényjavaslatot magát illeti, mindenek előtt szem előtt tartottuk azon felvetet, hogy Buda városa és annak községe köteles e törvényjavaslat, lánt, a legnagyobb őszinteséggel minden aggodalmait és nehézségeit kimondani, mert e törvényjavaslat foglalja magában Budának jövőjét, határozza és irányozza annak korsát hosszú évek sorára.

Van e törvényjavaslatban két oly intézmény tervezve, melyre nézve a főváros már egyszer nyilatkozott, és pedig: a főispán és a virilis szavazatok, mely utóbbi ha bár valami szelidebb formában, a jelen javaslatban is felvetetett. E nyilatkozatra, melyben a fővárosi község- és pedig az általános municipális t. cz. d. 42 t. cz. 870 alkotása alkalmából - mindkét intézmény ellen indokoltan felszólt, most bátran hivatkozunk is feleslegesnek tartjuk, hogy az ott elmondottakat, e helyütt ismételjük.

Szükségesnek látjuk ellenben néhány általános megjegyzést és észrevételt előre bocsátani:

i. Az egész törvényjavaslatot, a legürdegebb őszintesítés szelleme lenni át.

Ere mutat, a népszereztlen főispáni állomás alkotása, a polgármester hatáskörének indokolatlan megszorítása, a tervezett kerületi előjáróságok csupán csak egyoldalt, tudniillik végrehajtó működését végre az árva ügyeknek egészen szükségtelen egyesítése.

A merov központosítás keresztülvitelét, mi hazánk jelenlegi politikai és társadalmi viszonyai között nem csak indokolatlannak de egyenesen károsnak tartjuk, de a magyar sz. kir. városokkal is kivált a két testvér

fővárossal szemben igaztalánság is, mert a mint egyrészt Magyarország városai emlőin nőtt fel ama oskály száma de egészséges polgári elem, mely minden állami létnek, és közmívelődési fejlődésnek legbiztosabb alapzata és kultúrája ^{ma is} úgy a valódi demokratianak egyedüli nemzője - így másrészt az ügynek ^{az} 18. kir. városok mindig helytállóak, ha az állami rend és törvényes állapot veszélyeztetve látszott; ismétjük tehát, szükségtelen a fővárosi szervezetet a centralisatio alapjára fektetni, azokat egy különös kormányi gyámság alá helyezni.

A második általános megjegyzés melyet el nem hallgathatunk, az, hogy habár a javaslatot képviselő ministeriumnak az 1870. 42 t. cz. meghozatala alkalmából meghagyatott, hogy a fővárosokra nézve külön törvény javaslatot készítsen, mindazonáltal a csupa egyöntetűség kedvéért sok oly határozat vétetett, mind az ép említett, mind pedig az 1871. 18 t. czikkéből a jelenlegi ^{nap} javaslatba föl, mely helyesebben kimaradt volna a mint ezt az illető §§-okból látniuk.

Végre nem helyeseltük, hogy a törvényben oly gyakran és néha a leglényegesebb tárgyakra nézve is az 1870. 42 és 1871. 18 t. cz. és azok egész fejére történi hivatkozás.

Ez a könnyű megérthetést, a kellő átnézetet nehezíti, majdnem lehetleníti és azért nagyon célszerű volna, ha a hivatkozott törvények illető számai egész terjedelmükben a jelenlegi javaslatba felvitetnének. Átterünk már most a javaslat egyes szakaszaira, illetőleg az abban kimondott cikkekre.

1.) az első czikk szövegén és határozottan kimondja Buda, Pest és ÓBuda egyesítését. *(megjegyzés: az eredeti szövegben)*

E kérdésre nézve a birótmány két tagja Alker és Pleskott, az egyesítést elöben, az alább előadandó értelemben elfogadták - kettő pedig, Andaházy és Gombár az egyesítést, határozottan és feltétlenül visszautasítják, fenntartván maguknak külön véleményüket a közgyűlésben fejtegethetni. Az előbb nevezett két tag véleményét a következőkben terjeszti elő:

Ugyanazok jobb szerették volna, ha már ~~most~~ e javaslat parancsolta egyesítés ^{az} érdekelt városok szabad akaratából és kezdeményezéséből a számtalan ide vágó kérdéseknek gyökeres megvitatása, az ellentétes érdekek méltányos kiegyenlítése után történt volna meg és csak azután mint képe leny iktattatott volna törvénybe, - másrészt ^{meg} ~~az~~ ragyunk arról is győződve, hogy az egyesítésnél csak is Buda hoz és hozandó áldozatot, mivel Buda nem csak fővárosi címét, fényes múltjának és egyedüli maradványát, hanem municipális önállóságát is veszítendő, mely Pestnek, szellemi és anyagi súlyánál fogva mindig biztosítva marad - De állítjuk azt is, hogy az egyesítés, magasabb politikai és nemzetgazdasági célok

indokolják sőt sürgetőleg követelik, és nem habozunk egy perczet sem szívünknek egy drága álmáról lemondani, önállóságunk egy utolsó síhaját lefojtani ^{addor} midőn arról van szó, hogy ezzel a közös haza és a nemzet fényének emeléséhez járulhatunk. Ez értelemben elfogadjuk a javaslatban imperative kimondott egyesítést, azon biz. tos reményünknek adván kifejezést, hogy nem csak a fővárosok belkormányzatában a törvény előzta központosítás nem fog keresztül vitetni, hanem különösen a vagyon, úgy a jövedelmek hova fordításának kérdései igazságosan és méltányo. san ^{meg} fognak ~~megoldatni~~.

S. 8. Az árva ügyeknek illetéknép tervezett összpontosítása szükségtelen, de rosz is mert ip az árva ügyekben úgy kell intézkedni, hogy az érdekelt felek könnyen juthassanak az illető hatósághoz.

Az árva ügyekre ha nem is minden kerületi albiróság mellé - mi legexcluzívabb vol. na - de az egyesítés esetében legalább is két árvaszék, vagy árva bizottmány áll. I. szék fel az egyik a mai Pest, a másik a mai Buda és Ó-Buda számára. III feje. A fővárosok özfüradok óta hozza szoktak a „képviselő testület” elnevezése. hex, úgy hogy céliránytalan azt a csupa uniformitás kedvéért törvényhatósági bizottságnak elnevezni, mi amiól kevésbé ajánlatos, mivel e kitétel az egyébb bizottmány és bizottság neveivel öfszeütközik.

ajánljuk tehát hogy e szó törvényhatósági bizottság mindenütt „képviselő tes. tület”-tel felcserélve legyen.

A 18.S. ban megállapított választási mód, más formában ugyan de mégis csak a virilis szavazatot inoolválja még pedig új nem szerencsés és rendszer szerint.

Azon indokokon kívül melyeket m. é. előterjesztésünkben a virilis szavazatokra nézve már elmondottunk itt még különösen kiemelve, hogy a törvény javaslat értelmében az öfszes képviselő testületnek fele része választat. nek a legtöbb adót fizetők által, még pedig választó kerületenként, azon arány. ban mint 5: 2.

Ez intézkedés által vagy a vagyonnak, vagy az értelmiségnek, vagy ipen mindket. tőnek kívántatik biztosítani bizonyos befolyás, e cél pedig a kerületenkénti öfs. szeirás és választás által illuzoriussá lesz, mert meg fog történni, hogy az egyik ke. rületben olyat kell majd választani, ki sem egyik sem másik tekintetben nem üti meg a mértéket, holott a fromszedes kerületben olyanok maradtak el, kik amazo. kat mindkét irányban felülmulják.

Ez tehát nem igazságos.

De az ellenkező módot sem merjük ajánlani, hogy tudniillik a legtöbb adót fizet.

lők a választók öszegéből választják az őket illető fele részt, mert, ahhoz megint, megeshetnék, hogy ezek vagy mind vagy nagyobb részt egy kerületből kerüljenek ki.

Legelőszereűbb tehát, az egész virilis szavazati rendszert, mellőzni.

A vagyonnak amúgy is exor exor utja van befolyását értékesíteni, ^{is} hogy azt, a törvénynek különös intézkedése által gyámolítani nem szükséges.

A 34 § említett iratok nem a levéltárnoknak átadandók, hanem a levéltárba teendőek.

A 39 §-ban különösen felveendő azon kitétel, hogy a szavazás titkos.

46 §. 42. a közgyűlés határnapja és sorozata az eddigi szokás szerint, legalább 48 órával előbb közlendő.

43. még egy ponttal pótlendő:

4.) s végre egyáltalában mind azon ügyek, melyeket a közgyűlés maga előtt tárgyalhatni kíván.

46. a határozat hozatala okostlen törvényes minimum szabandó.

49. titkosnak kell lenni általában a szavazásnak még akkor is, ha azt 15. tag kívánja.

50. a fizetési kereset módja a vált, exeliránytalán. Az elnök figyel, meret, megio, elvonja a szót - különben a törvény intézkedik. A

A fizetveiselők választási módjára Buda város közönsége ^{közönsége} már ^{korábban} megvitatta, Andrásházy bizottmányi tag külön véleményét jelentette be.

47. a fizetveiselők szavazása joga megszeritendő h. i. csak a főjegyző az al. jegyzők nem, a pénztárnokok és levéltárnok - kik amúgy is nem a közgyűlés, hanem a tanács által kineveztetnek - nem, vagy legfeljebb a hazai pénz. tárnok. ellenben az adó hivatali főnök mindenesetre szavazati joggal ruházandó fel, mert ő igen fontos érdekeknek képviselője.

Külömben feltűnő azon ellentét, hogy a javaslat a fő és aljegyzőknek főmérnök, főügyész és főzármvevőnek a közgyűléseken szavazati jogot ad, a 64 § szerint pedig a tanácsulésekben nem.

az 52. § nál beszűrandó: a szakközvetítők csak véleményezési hatáskörrel bírnak.

54 §. kiegészítendő: tartozván a tanács minden ügyben saját véleményét is előterjesztetni.

55 §. minthogy a főispánt mellőzendőnek tartjuk magától értetődik,

hogy az ő részére kifizetett, teendőket a polgármesterre kívánjuk ruházni.

58. b.) az utalványozás joga minden körülmények között a tanácsos illeti - a polgármester az előirányzat, egyes tételein belül utalványozhat, 25 ft. erejéig. De tartozék minden egyes utalványt, a tanácsnak utólag bejelenteni.

64. akadályozás esetében a polgármestert helyettesíti az alpolgármester és azután a legidősebb tanácsos.

66. a járási előjáróság esküdtjei szintén általános szavazás újabb az öfőszek választók által választásnak.

74. a törvénynek ezen intézkedése nekünk célzerűtlennek látszik, és inkább azt javasoljuk, hogy azon díftoviselek kik 800 ft-nál nagyobb egyenes fizetést kapnak - a netáni kedvezményeket ide nem értve - a közgyűlés által válasszassanak, míg pedig a pénztárnokok és adó főnök életfeszíglau - a többiek pedig a tanács által kineveztesse.

Mindenesetre ellent kell mondanunk azon terveknek, hogy a tanács által életfeszíglau kinevezett díftoviselek szavazati joggal legyen felruházva a képviselő testületben.

76. pótlando.

vagy hasonlóságból eredő büntettek miatt,

77. az árvafiki elnök és jegyző tartozzék a vizzett jogi pályát, és az illető elméleti vizsga letételét igazolni. nem vagy

78. a szervező bizottságra nézve a következő eljárást ajánljuk: 3 tagot a bizottságba hívjon vagy jelöljön a hivatalban lévő polgármester - vagy egyenesen a belügyminister - 4. et választson a közgyűlés és e hét tag maga közül válassza meg az elnököt, egyébiránt célszerű volna kiemelni, hogy minden egyes állomásra csak is hármat ^{lehet} ajánlatba hozni.

82. § intézkedik a kiküldendő közös bizottság is annak teendőiről és azon elvet állítja fel, hogy a bizottmány a lakossági számarányban al. litafék öfve és nekünk az ellen a mennyiben a 82. §. a. b. és c.) pontja. ira vonatkozik nincs is észrevételünk -

De határozottan ellene kell mondanunk, a mennyiben a d.) pontra a. i. a vagyon kérdésére vonatkozik.

A vagyon és annak kezelésének kérdése okostlen a legkényesebb és annak megoldását oly bizottmányra ruházni, melybe minden érdekelt fél csak bizonyos szám

arányban volna képviselve a legnagyobb igaztalanság volna, mert egyik fél sem tűrheti, hogy a bizottságban a másik által majorizáltassék.

Ugyanazért legcélszerűbbnek tartanák, ha az 82 §. megváltoztatásával a vagyon kérdésének megállapítására egy külön bizottság küldetnék, mely a tökéletes paritás elvén akkép állítatnék össze, hogy abba Buda, Pest, és Ó-Buda 10-10 vagy legfeljebb 15-15 tagot választana.

E bizottság működésének eredményét az egyes hatóságok illetőleg azok jelenlegi közgyűléseivel közölve ezek külön tartandó közgyűlésekben — nem pedig a mint a törvény előzra — egy közös gyűlésben felette határozniak.

Végre arra kérjük még az igen t. közgyűlést, hogy saját megállapodását a m. év jelentéssel együtt emlékirat alakjába állíttatni azután pedig nemcsak az országgyűlésnek megküldeni hanem kinyomtatni és minden orsz. képviselő úrnak kézbesíteni sziveskedjék.

Buda 1871. /12

Hercegprímás
úrnak

Alv. Károlyi László
városi képviselő.

Heckel Henrik

Balogh János

3

2835
L. 870

Budapest Fővárosi Levéltára

Budai

7

1871 XII 74

Riszeblsegi vélemény

Habár eloben kívánatos,
hogy az ország fővárosa
és a magyar kormány szék
helye egy erős körpontot ki-
pesszen, mindamellett a
tervezett egyesítés ellen kell
nyilatkoznunk, - mert min-
den egyesítésnek nem rögz-
tönözöttnek és kinyírt-
tettnek, hanem magából
folyólag szabad akarat-
ból eredőnek kell lennie.

Mint hogy aronban az
előtünk fekvő törvényja-
vaslatban az egyesítés nem
ily alapon szándékoltá-
tók, és az egyesítés az e-
gyesítésnek szándékolt
városok meghallgatása
nélkül egy tollonással
terventetők kimondatni,
amit el nem fogadhatjuk.

A rögzítés és egyelőre
nem időszervi egyesítés el-
lenről mindennek el-
(ha egyáltalában a kör-
véleményt figyelembe akar-
juk venni), a testvérvá-
rosi lakosság és irányban
több ízben tett nyilatkozá-
sa, - mely nézetünk szerint
nem csekély mérvű, -
Nyilvánult pedig Budan
az egyesítés elleni körvé-

lemez az alhalommal,
a midőn arról volt a szó,
hogy Budapesten csak
egy Királyi törvényszék
fog felállítani és ezen tör-
vényszéknek székhelye
Pest lesz.

Felhorhato ugyan, mi-
szertint akkor, a midőn
országos érdekek elérésé-
jől van szó, helyi visko-
nyok tekintetbe nem jö-
hetnek, — de nem ellenvetés
meg nem áll, ha a Két Pest-
pervariós érdekét tekint-
jük, ha tekintjük azok
fejlődését!

Még Pest szerencsés felk-
vésénél fogva mindinkább
az igaz és Kereskedelem
gyújtópontja lön, — addig a
regényes, de a Kereskedés
tekintetéből nem a legelő-
nyösebb fekvésű Buda-
melynek egy része (a vár)
és náradók óta amúgy is
felig meddig Katonai Pön-
pontnak tekintetett és te-
kinetetis jelenleg is, a men-
nyiben a sokszor sürgetett
vár falak lerombolása
nem engedélyeztetett és a
vár erődítés még nagy
résztben fennmaradt, na-
gyobb részt snöllő és föld-
művészek lakhelye lön.

Ezen foglalkozások eredménye az, hogy különösen ha a Kereskedés tekintetében Buda Pesttel versenyezni kíván, a pesti és budai polgárok érdekei egyenes ellentétbe jöttek és jönnek jelenleg is.

Az érdekek ezen ellentété nem legendó ok ugyan az egyesítés ellenzésére, mindenesetre azonban látba veendő ott és akkor, ha a lakosság tekintélyes része ellenzi az erőszakos egyesítést és ha a törvényhozás ki nem tünteti az egyesítés elonyait.

Az egyesítést ellenoznünk kell, mert az legjobb meggyőződésünk szerint holt betű maradand, míg és ez a főmomentum - Rómájú és jingyei Köreledéről gondoskodva nem lesz. Mindaddig míg Budát Pesttel csak egy hid köti össze, mindaddig míg ezen hidon is váratlanul lehet, - mindaddig míg a Rómány részéről a laurhioltársulattól megváltott privilegium fen tartatik és magánosoknak hidat építeni vagy a Köreledést hidván építeni nélkül csak közhalmi nem szabad, egykorral

mindaddig, míg a Koro-
mány a létező hidon vá-
mot szed és a megráttott
privilegiumról önkény
örök időre le nem mond,
tényleges egyesítésről
szó nem lehet.

A tényleges egyesítésről
végre szó nem lehet mind-
addig, míg a magyar kér-
dése megoldva nem lesz,
mert törvény általi tény-
leges egyesítésnek ott le-
hetősége, hol Kormányat-
tal és Könyörgőállapodás-
sal jövevényre a magyarok ál-
laját rendezése. Ha Buda
Pest és Ó Buda városok e-
gyesítésre kíváncsiak, mielőtt
előtt a három város magyo-
ri állapota rendezésről,
ha a magyarok külön kérése-
re: miért ezt a törvényjavas-
lat, engedélyezik megenged-
tesik, ez esetben az egyesí-
tés Buda-ra nem végezhető
nem lehet, minthogy Buda
másként nyereget, de
veszít, igényt egy várka-
latozást jogot, - a munici-
palis jogot.

Mindenesem fogva mi ezen
törvényjavaslatot úgy mihelys a
círelőtti aronmali egyesítés iránt
előhínték, felelőre el nem fogadhat-
ják és Buda fővárosa érdekelt
ezem előtti tartva, ellene kell kijelent.

Körmény

1- de megtartván más részekről
azt, miszerint az ország, a kaza sár-
göson azt kívánja, hogy Buda Pest
és Óbuda egy nemzeti kiterjedésű
körzettel, egy egyesített hatalmas
városzvárosz váljék, hogyezen magaa-
los erel úgy elterjedő legyen miszerint
Buda város lakosságának legfor-
sobb érdekei tulajdonosán és leghat-
aronylatlanul ne korlátozásoknak
1- egyelőre egy mind a három
város községeiből álló körzeti
bizottságnak kívül delésél
lathat. indítványoznak, mely
ama veszélyeslelt érdekek mi-
módoni leendő erelverő birtosi-
lását, a községi anyagi igé-
nyeket mi módoni viszonylagos
kiegyenlítés és a város lakosai-
nak egymáshoz i fozéforrását elő-
mozdító leányerőket boncolás alá
vevén, ebbeli javaslatát minden
egyik municipium elé terjesztve vég-
leg megállapodás végett, - mely el-
járás folytán, ha ily módon a
végleg megállapodás megforlont,
növelünk erelint beálland aron
időpont midőn a törvényhozásnak
intézkedni kellend a végleg
egyesítés felett, midőn arlán ő
arson meggyörödéssel teendhe-
ti, hogy törvényhozái intézkedé-
se kör meggyörödéssel talál,
körni fog.

Kudatár károly
városi képviselő

Jr Gombár Árpád
városi képviselő

IV. 1106. b.

Budai

2725

1870



Budai

2725/1870.